

Stanisław Kamiński

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

IMIGRANCI NA DOLNYM ŚLĄSKU W ŚWIETLE BADAŃ GUS

Streszczenie: W artykule zaprezentowano wyniki badania przeprowadzonego przez służby statystyki publicznej wśród imigrantów przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku. Badanie to dostarczyło podstawowych danych o ilości oraz strukturze społecznej i ekonomicznej tej grupy imigrantów. Zdecydowana większość z nich przybyła do Polski w celach edukacyjnych, co determinuje pozostałe cechy – są to przeważnie osoby w wieku 15-29 lat stanu wolnego, z wykształceniem średnim bądź wyższym. Największa grupa imigrantów pochodziła z Ukrainy. Ponadto w artykule zostały scharakteryzowane główne publiczne źródła danych o migracjach w Polsce.

Słowa kluczowe: migracje, imigranci, Dolny Śląsk.

1. Wstęp

Migracje zewnętrzne od wieków stanowią trwały element globalnej rzeczywistości społecznej, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych, ekonomicznych i społecznych. Uwarunkowania te wywierają natomiast wpływ na przyczyny, skalę, kierunki oraz strukturę migracji.

Ze względu na trudną historię, zwłaszcza liczne okresy wojen i utraty niepodległości, ale również niższy niż w krajach wysokorozwiniętych poziom rozwoju gospodarczego, w Polsce w ostatnich stuleciach występowało najczęściej ujemne saldo migracji zewnętrznych. Zjawisko to było jednak zróżnicowane zarówno w ujęciu dynamicznym, jak i przestrzennym.

Badania prowadzone dotychczas w Polsce, w innych krajach oraz na skalę międzynarodową nie zaspokajają w pełni zapotrzebowania na dane dotyczące przestrzennego przemieszczania się ludności. Wynika to w dużej mierze ze skomplikowanej natury zjawiska migracji. Nie jest ono w całości rejestrowane, przez co wymyka się statystycznej sprawozdawczości, a ponadto wiele spośród migrujących osób jest trudnych do zlokalizowania przez ankietatorów bądź też nie są one skłonne udzielać informacji.

Celem niniejszego artykułu jest scharakteryzowanie części populacji współczesnych imigrantów na Dolnym Śląsku na podstawie wybranych badań GUS. Realizacja

zając powyższego celu poprzedzono prezentacją funkcjonujących w Polsce źródeł danych o migracjach.

Ze względu na charakter dostępnych danych statystycznych imigracja jest tu rozumiana jako przestrzenne przemieszczenie ludności na terytorium Polski na pobyt stały lub czasowy powyżej 3 miesięcy. Nie uwzględniono natomiast rozróżnienia imigracji legalnej i nielegalnej, przymusowej i dobrowolnej, docelowej i tranzytowej¹.

2. Źródła danych o migracjach w Polsce

Źródła danych o migracjach w Polsce można podzielić na:

- źródła administracyjne,
- badania statystyczne GUS,
- badania innych instytucji publicznych,
- zagraniczne rejestry i bazy danych²,
- badania ośrodków naukowych.

Podstawowymi źródłami administracyjnymi są Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności (PESEL) oraz system POBYT. Rejestr PESEL zawiera m.in. dane o obywatelstwie osób przebywających stale na terytorium RP, zameldowanych na pobyt stały lub czasowy trwający ponad 3 miesiące, a także osób ubiegających się o wydanie dowodu osobistego. Z kolei system POBYT jest zbiorem rejestrów i ewidencji w sprawach cudzoziemców, w tym pobytu obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, uchodźców i repatriantów³.

Badania statystyczne GUS obejmujące problematykę migracji to przede wszystkim:

- badanie ludności zameldowanej na pobyt czasowy ponad 3 miesiące oraz ludności nieobecnej w związku z wyjazdem za granicę na pobyt czasowy ponad 3 miesiące,
- Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL),
- Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia Ludności (EU-SILC),
- badanie statystyczne zatrudnionych,
- badanie statystyczne szkół wyższych.

Szczególnego rodzaju badaniami statystycznymi są spisy powszechne. Przeprowadzony w 2002 roku Powszechny Spis Ludności i Mieszkań dostarczył informacji m.in. na temat mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą powyżej 2 miesięcy oraz imigrantach przebywających w Polsce czasowo powyżej 2 miesięcy.

Ponadto służby statystyki publicznej prowadzą w sposób nieregularny dodatkowe badania służące lepszemu rozpoznaniu populacji imigrantów. Można do nich

---

¹ A. Rajkiewicz, *Polityka społeczna wobec procesów migracyjnych*, [w:] G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny (red.), *Polityka społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 306.

² *Poprawa jakości i dostępności statystyki migracji zagranicznych*, Raport GUS, Warszawa 2007, s. 22-23.

³ Tamże, s. 25-31.

zaliczyć przeprowadzone w 2008 roku w obiektach zbiorowego zakwaterowania badanie „Imigranci w Polsce” oraz zrealizowane w formie dodatkowego modułu BAEL badanie „Sytuacja na rynku pracy migrantów i ich potomków”⁴.

Oprócz Głównego Urzędu Statystycznego również inne instytucje publiczne prowadzą badania z zakresu migracji. Jako przykład można wymienić gromadzone przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dane o cudzoziemcach, którzy otrzymali zezwolenie na pracę w Polsce (formularz MPiPS-04).

Przedstawione badania i rejestry prowadzone są przez podmioty administracji publicznej. Pogłębieniu wiedzy na temat migracji wewnętrznych i zewnętrznych w Polsce służą również badania naukowe prowadzone przez ośrodki naukowe m.in. w Warszawie i Opolu.

3. Imigranci na Dolnym Śląsku

Skalę zjawiska imigracji na Dolnym Śląsku można przybliżyć m.in. dzięki danym z rejestru PESEL o migracjach na pobyt stały oraz pozyskiwanym przez GUS z urzędów gmin danym o migracjach na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy, które przedstawiono w tabelach 1 i 2.

Tabela 1. Migracje zagraniczne na pobyt stały na Dolnym Śląsku w latach 2006-2008

Lata		Imigracja	Emigracja	Saldo
Ogółem	2006	1171	5201	-4030
	2007	1785	3702	-1917
	2008	1771	3457	-1686
Miasta	2006	946	3895	-2949
	2007	1402	2801	-1399
	2008	1414	2553	-1139
Wieś	2006	225	1306	-1081
	2007	383	901	-518
	2008	357	904	-547

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Wrocław.

W zakresie migracji na pobyt stały na Dolnym Śląsku w latach 2006-2008, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich, nastąpił wyraźny wzrost imigracji (łącznie o 51,2%) oraz spadek emigracji (łącznie o 33,5%). Saldo migracji pozostało co prawda ujemne, jednakże jego skala uległa znacznemu ograniczeniu.

Inaczej przedstawiała się sytuacja w zakresie migracji zagranicznych na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy. Co prawda w przedmiotowym okresie również nastąpił wyraźny wzrost liczby ludności napływającej z zagranicy (o 41,9%), jednakże

⁴ Informacja o badaniach zasobów imigracyjnych w Polsce w 2008 roku, Notatka informacyjna GUS, Warszawa 2008, s. 1.

w większym stopniu wzrosła liczba ludności opuszczającej Polskę (o 76,4%), pogłębiając ujemne saldo tej formy migracji.

Tabela 2. Migracje zagraniczne na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy na Dolnym Śląsku w latach 2006-2008

Lata	Napływ	Odływ	Saldo	
Ogółem	2006	3244	4785	-1541
	2007	3812	7001	-3189
	2008	4602	8440	-3835
Miasta	2006	2428	3846	-1418
	2007	2927	5464	-2537
	2008	3543	6480	-2937
Wieś	2006	816	939	-123
	2007	885	1537	-652
	2008	1062	1960	-898

Źródło: opracowanie własne na podstawie tablic US Wrocław.

Porównanie danych z zakresu obu form migracji prowadzi do wniosku o wyraźnej zmianie struktury osób opuszczających Polskę – zdecydowanie wzrósł w ostatnich latach udział wyjazdów czasowych, prawdopodobnie związanych głównie z celami zawodowymi i edukacyjnymi. Coraz mniej osób jest natomiast zainteresowanych trwałą zmianą kraju zamieszkania. Struktura imigracji nie uległa w tym czasie równie znaczącym zmianom.

Z punktu widzenia polityki migracyjnej i polityki społecznej niezwykle istotna jest struktura demograficzna, społeczna i ekonomiczna osób migrujących. Odpowiednie informacje w odniesieniu do części populacji imigrantów można zaprezentować, wykorzystując wyniki badania „Imigranci w Polsce” przeprowadzonego przez GUS w 2008 roku.

Celem badania „Imigranci w Polsce” było zebranie informacji o liczbie i cechach demograficzno-społecznych imigrantów przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania, które nie są obejmowane badaniem BAEL⁵. Miało ono charakter komplementarny w stosunku do badania „Sytuacja na rynku pracy migrantów i ich potomków” przeprowadzonego w tym samym roku w gospodarstwach domowych jako moduł BAEL, którego wyniki w przekroju województw niestety nie zostały opublikowane. Prezentowane w dalszej części artykułu dane statystyczne odnoszą się zatem jedynie do tej części populacji imigrantów, która przebywała bądź planowała pobyt w obiektach zbiorowego zakwaterowania na okres powyżej 3 miesięcy.

Badanie zostało przeprowadzone w następujących rodzajach obiektów:

- domy studenckie,
- internaty i bursy,

⁵ Informacja..., s. 2

- hotele pracownicze,
- domy pomocy społecznej,
- inne (hotele, schroniska dla bezdomnych).

Autorzy badania nie zdecydowali się przeprowadzić go w obiektach takich, jak szpitale, domy dziecka i inne placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy zakonne i klasztory, a także ośrodki dla uchodźców, co dodatkowo ograniczyło zakres możliwego wnioskowania o imigrantach na Dolnym Śląsku.

Tabela 3. Imigranci w obiektach zbiorowego zakwaterowania w Polsce w 2008 r. według województw, płci i miejsca zamieszkania

Lp.	Województwo	Ogółem	Płeć		Miejsce zamieszkania	
			mężczyźni	kobiety	miasto	wieś
1	POLSKA	10 242	5658	4584	8508	1734
2	Dolnośląskie	1 034	569	465	969	65
3	Kujawsko-pomorskie	169	100	69	169	0
4	Lubelskie	562	226	336	557	5
5	Lubuskie	372	204	168	297	75
6	Łódzkie	935	605	330	920	15
7	Małopolskie	1 204	643	561	1197	7
8	Mazowieckie	3 071	1408	1663	1775	1296
9	Opolskie	440	327	113	371	69
10	Podkarpackie	347	194	153	283	64
11	Podlaskie	260	192	68	260	0
12	Pomorskie	435	264	171	418	17
13	Śląskie	516	326	190	516	0
14	Świętokrzyskie	59	38	21	51	8
15	Warmińsko-mazurskie	100	59	41	95	5
16	Wielkopolskie	314	164	150	271	43
17	Zachodniopomorskie	424	339	85	359	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie tablic US Wrocław.

Spośród 10 242 imigrantów przebadanych przez ankierów GUS 1034 osoby (około 10%) przebywały w obiektach zlokalizowanych na terenie Dolnego Śląska. Z tej ostatniej liczby 55% stanowili mężczyźni. Niemal 94% dolnośląskich imigrantów zamieszkiwało obiekty położone w miastach. Pobyt w Polsce na rok lub dłużej zadeklarowały 303 osoby, (29,3%), natomiast poniżej 1 roku – 731 osób (70,7%).

Z punktu widzenia analizy struktury społeczno-ekonomicznej badanej populacji niezwykle ważna jest informacja o charakterze obiektów, w których przebywali respondenci. Ogólnie rzecz biorąc, odmiennych cech można się bowiem spodziewać po lokatorach domów studenckich oraz osobach przebywających w noclegow-

niach dla bezdomnych. Zdecydowaną większość, aż 89,9% respondentów, stanowili mieszkańcy domów studenckich (930 osób). Pozostali badani przebywali w internatach i bursach (45 osób), noclegowniach i schroniskach dla bezdomnych (31 osób), hotelach pracowniczych (20 osób) oraz hotelach i motelach (8 osób).

Powyższe dane prowadzą do wniosku, że wśród przebadanych mieszkańców obiektów zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku przeważały osoby przybyłe do Polski w celach edukacyjnych. Wniosek ten został potwierdzony przez odpowiedzi uzyskane na pytanie o przyczyny migracji, które przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Imigranci w obiektach zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku w 2008 r. według przyczyny przyjazdu do Polski ($n = 1034$)

Lp.	Przyczyna przyjazdu do Polski	Liczba respondentów	Odsetek respondentów
1	Nauka, studia	897	86,7
2	Praca	99	9,6
3	Sprawy rodzinne	22	2,1
4	Wolontariat	6	0,6
5	Ubieganie się o ochronę międzynarodową	1	0,1
6	Inne	9	0,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie tablic US Wrocław.

Struktura wiekowa respondentów również odpowiadała charakterowi obiektów w których przebywali imigranci oraz przyczynom ich pobytu w Polsce. Wśród badanych znalazły się:

- 3 osoby (0,3%) w wieku 0-14 lat,
- 944 osoby (91,3%) w wieku 15-29 lat,
- 63 osoby (6,1%) w wieku 30-44 lata,
- 24 osoby (2,3%) w wieku powyżej 44 lat.

Warto dodać, że 607 osób (58,7%) to respondenci w wąskiej grupie wiekowej 20-24 lata, co wydaje się potwierdzać wniosek, iż większość badanych stanowili studenci. Z powyższymi danymi dobrze koresponduje struktura respondentów według stanu cywilnego, która wyglądała następująco:

- 945 osób (91,4%) to kawalerowie/panny,
- 83 osoby (8,0%) żonate/zamężne,
- 6 osób (0,6%) rozwiedzionych.

Struktura respondentów według wykształcenia została przedstawiona w tabeli 5.

Dość wysoki odsetek osób z wykształceniem wyższym (29,2%) może oznaczać, że wśród cudzoziemców studiujących na Dolnym Śląsku znalazło się wiele osób, które w kraju pochodzenia lub w Polsce uzyskały dyplom licencjata.

Wśród przebadanych dolnośląskich imigrantów najwięcej osób pochodziło z Ukrainy (141 osób). Na kolejnych miejscach znalazły się następujące kraje pochodzenia: Kazachstan (100 osób), Turcja (88 osób), Białoruś (73 osoby), Hiszpania

Tabela 5. Imigranci w obiektach zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku w 2008 r. według wykształcenia ($n = 1031$)

Lp.	Struktura respondentów według wykształcenia	Liczba respondentów	Odsetek respondentów
1	Wyższe	301	29,2
2	Średnie ogólnokształcące	529	51,3
3	Średnie zawodowe	169	16,4
4	Zasadnicze zawodowe	6	0,6
5	Gimnazjalne	4	0,4
6	Podstawowe i bez wykształcenia	22	2,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie tablic US Wrocław.

(60 osób), Niemcy (48 osób), Szwecja (43 osoby) oraz Chiny (42 osoby). Najwięcej osób przybyło zatem z krajów o niższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, co może wynikać z tego, że Polska jest dla nich atrakcyjnym miejscem pobytu. Prawdopodobnie większość przybyszów z Europy Zachodniej stanowili studenci uczestniczący w programach wymiany.

Spośród respondentów 274 osoby (29,4%) zamierzały zamieszkać w Polsce na stałe, natomiast 606 osób (65,0%) nie zadeklarowało takiego zamiaru. 53 osoby (5,6%) stwierdziły, że nie podjęły decyzji w tej sprawie. Porównanie odsetka osób planujących stałe osiedlenie się z odsetkiem osób przybyłych do naszego kraju z zamiarem kształcenia się (86,7%) może prowadzić do wniosku, iż dla części tych ostatnich uzyskanie dyplomu nie jest ostatecznym celem pobytu w Polsce; prawdopodobnie planują oni tu również swoją karierę zawodową.

Zarówno uczestnictwo w systemie kształcenia, jak i praca zawodowa wymagają często odpowiedniej znajomości języka polskiego. W tabeli 6 zaprezentowano deklarowane kompetencje językowe respondentów.

Tabela 6. Imigranci w wieku 15 lat i więcej w obiektach zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku w 2008 r. według znajomości języka polskiego ($n = 976$)

Lp.	Stopień znajomości języka polskiego	Liczba respondentów	Odsetek respondentów
1	Bardzo dobry	240	24,6
2	Dobry	250	25,6
3	Wystarczający	160	16,4
4	Trudności w porozumiewaniu się	326	33,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie tablic US Wrocław.

Okolo 50% badanych stwierdziło, że posługuje się językiem polskim w stopniu bardzo dobrym lub dobrym. Jednocześnie 1/3 imigrantów ma trudności w porozu-

miewaniu się, co może powodować problemy w codziennym życiu oraz, w przypadku uczniów i studentów, w procesie kształcenia. Wnioskowanie w tym zakresie wymagałoby jednak dodatkowych badań, w tym sprawdzenia struktury prowadzonych w szkołach i na uczelniach zajęć z udziałem obcokrajowców pod względem obowiązującego na nich języka.

Przedmiotowe badanie objęło również swym zakresem tematycznym podstawową charakterystykę ekonomiczną imigrantów przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Jedną z najważniejszych cech tego rodzaju jest status na rynku pracy. Odpowiednie dane przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Imigranci w wieku powyżej 15 lat w obiektach zbiorowego zakwaterowania na Dolnym Śląsku w 2008 r. według statusu na rynku pracy ($n = 975$)

Lp.	Status na rynku pracy	Liczba respondentów	Odsetek respondentów
1	Bierni zawodowo	814	83,5
2	Pracownicy najemni	138	14,2
3	Pracujący na własny rachunek	12	1,2
4	Bezrobotni	11	1,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie tablic US Wrocław.

Zdecydowaną większość respondentów stanowiły osoby bierne zawodowo, co jest związane z przewagą wśród badanych uczniów i studentów. Odsetek zatrudnionych bądź pracujących na własny rachunek przekroczył 15%. Charakter przebadanej grupy imigrantów wyjaśnia bardzo niską liczbę bezrobotnych; wydaje się, że gdyby badanie było reprezentatywne w stosunku do całej populacji imigrantów, odsetek ten byłby wyższy.

4. Zakończenie

Zaprezentowane dane nie pozwalają dogłębnie scharakteryzować populacji imigrantów na Dolnym Śląsku, zarówno jeśli chodzi o jej liczebność, jak i strukturę. Przedstawione w artykule wnioski dotyczą jedynie imigrantów przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania, z wyłączeniem niektórych ich rodzajów. Ograniczony w ten sposób zasięg badania spowodował, że wśród respondentów przeważali studenci, co wpłynęło na wynikową strukturę demograficzną, społeczną i ekonomiczną badanych.

Wydaje się, że w strukturze całej populacji imigrantów na Dolnym Śląsku, oprócz studentów, znaczący udział mają obcokrajowcy zatrudnieni w przedsiębiorstwach, w tym przede wszystkim w dużych koncernach dokonujących inwestycji bezpośrednich w regionie. Z reguły mieszkają oni poza obiektami zbiorowego zakwaterowania, przez co nie są objęci badaniami takimi, jak „Imigranci w Polsce”. Z kolei efekty

badania prowadzonych w gospodarstwach domowych nie umożliwiły opublikowania danych dotyczących tej grupy imigrantów w przekroju województw.

Jedną z szans na poprawę statystyki migracji stanowi zbliżający się Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań, który zostanie przeprowadzony w 2011 roku. Przewiduje się, że dostarczy on bardziej szczegółowych informacji na temat skali oraz struktury migracji zewnętrznych.

Literatura

Informacja o badaniach zasobów imigracyjnych w Polsce w 2008 roku, Notatka informacyjna GUS, Warszawa 2008.

Kotowska I., Wróblewska W., *Zmiany demograficzne – pomiar procesów i ocena skutków społeczno-ekonomicznych*, [w:] T. Panek (red.), *Statystyka społeczna*, PWE, Warszawa 2007.

Poprawa jakości i dostępności statystyki migracji zagranicznych, Raport GUS, Warszawa 2007.

Rajkiewicz A., *Polityka społeczna wobec procesów migracyjnych*, [w:] G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny (red.), *Polityka społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

IMMIGRANTS IN LOWER SILESIA ACCORDING TO PUBLIC STATISTICS SURVEYS

Summary: The aim of the article is to present the main findings of research conducted by Central Statistical Office among immigrants living in collective housing facilities in order to identify the number and social and economic structure of immigrants living in Poland. Most of respondents were unmarried students, aged from 15 to 29. The highest number of immigrants came to Lower Silesia from Ukraine. Moreover, main public sources of data on migration are presented in the article.